

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Військово-юридичний інститут

Кафедра історії держави і права України і зарубіжних країн

ПРОГРАМА

навчальної дисципліни

«Історія держави і права України»

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський) рівень

Ступінь вищої освіти – бакалавр

Галузь знань – 26 «Цивільна безпека»

Спеціальність – 262 «Правоохоронна діяльність»

Спеціалізація – «Правоохоронна діяльність»

Статус навчальної дисципліни – обов'язкова

Затверджено на засіданні
Вченої ради
протокол № 13 від 7 липня 2022 р.

Ректор

Анатолій Гетьман

Харків 2022

Програма навчальної дисципліни «Історія держави і права України» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 26 «Цивільна безпека» спеціальності 262 «Правоохоронна діяльність» спеціалізації «Правоохоронна діяльність». Харків: Нац. юрид. ун-т імені Ярослава Мудрого, 2022. 50 с.

Розробник:

Шигаль Денис Анатолійович, кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри історії держави і права України і зарубіжних країн

Затверджено на засіданні кафедри історії держави і права України
і зарубіжних країн
(протокол № 4 від 24 червня 2022 р.)

Оновлену редакцію (зі змінами та доповненнями)
затверджено на засіданні кафедри історії держави і права України
і зарубіжних країн
(протокол № 9 від 8 червня 2023 р.)

Оновлену редакцію (зі змінами та доповненнями)
затверджено на засіданні кафедри історії держави і права України
і зарубіжних країн
(протокол № 10 від 25 червня 2024 р.)

Завідувачка кафедри – Пономарьова Ганна Павлівна, кандидатка
юридичних наук, доцентка

Зміст

1. Вступ.....	4
2. Опис навчальної дисципліни (навчальні одиниці).....	10
3. Зміст програми навчальної дисципліни.....	10
4. Ресурсне забезпечення навчальної дисципліни.....	25
4.1. Форми організації освітнього процесу та види навчальних занять.....	25
4.2. Самостійна робота здобувачів вищої освіти.....	25
4.3. Освітні технології та методи навчання	26
4.4. Форми педагогічного контролю та система оцінювання якості сформованих компетентностей за результатами засвоєння навчальної дисципліни	27
4.5. Навчально-методичне та інформаційне забезпечення навчальної дисципліни.....	33
Додаток 1. Карта предметних компетентностей з навчальної дисципліни	42
Додаток 2. Карта результатів навчання здобувача вищої освіти, сформульованих у термінах компетентностей.....	47
Додаток 3. Матриця зв'язків модулів навчальної дисципліни, результатів навчання та предметних компетентностей у програмі навчальної дисципліни.....	50

1. Вступ

1.1. Мета та завдання навчальної дисципліни.

Мета навчальної дисципліни – розширення знань у предметній сфері науки історії держави і права України; ознайомлення з методикою і технікою проведення історико-правових досліджень; поглиблене вивчення найбільш дискусійних і суперечливих питань історії держави і права України; пізнання закономірностей виникнення, розвитку і функціонування держави і права України; дослідження теоретико-правового та історико-правового рівнів пізнання, розвиток умінь по їх інтегративному поєднанню в ході навчальної діяльності.

Завдання:

- володіння методологією історико-правових досліджень, зокрема, знання структури історико-правових методів, включаючи їх теорію, методику і техніку застосування;
- знання змісту основних категорій історико-правової науки та діалектичного зв'язку між ними;
- розуміння головних закономірностей державно-правового розвитку України;
- вільне орієнтування у системі основних джерел історії держави і права України;
- розуміння основних проблем історії держави і права України як навчальної дисципліни;
- уміння будувати реалістичні моделі державно-правової еволюції України;
- виявлення історичних закономірностей в межах предметної сфери науки історії держави і права;
- аналіз джерел права в контексті еволюції суспільно-економічних відносин.

1.2. Статус навчальної дисципліни у структурі освітньо-професійної програми: обов'язкова.

1.3. *Пререквізити:* - .

1.4. *Кореквізити:* «Теорія права», «Конституційне право України», «Академічна доброчесність».

1.5. *Постреквізити:* «Історія війн та воєнного мистецтва», «Трудове право», «Адміністративне право», «Цивільне право», «Адміністративно-процесуальна діяльність правоохоронних органів», «Цивільний процес», «Кримінальне право», «Кримінальний процес».

1.6. *Перелік предметних компетентностей здобувача вищої освіти:*

ПК-1. Здатність проводити всебічний аналіз історико-правових документів.

ПК-2. Здатність формулювати основні закономірності виникнення, становлення і розвитку державно-правових систем на території сучасної України.

ПК-3. Знання специфіки розвитку української державності від найдавніших часів до початку ХХІ ст.

ПК-4. Знання особливостей правового розвитку на українських територіях від найдавніших часів до початку ХХІ ст.

ПК-5. Уміння знаходити додаткові правові джерела з історії держави і права України під час роботи з бібліотечними та інтернет-ресурсами.

ПК-6. Уміння структурувати власне навчання з історії держави і права України відповідно до концепції безперервної освіти.

ПК-7. Здатність робити синтетичні узагальнення під час вивчення основних аспектів державно-правового розвитку України.

ПК-8. Здатність до всебічного системного аналізу процесів виникнення і розвитку права на території українських земель, його систематизації, а також правозастосовної діяльності різних державних органів.

ПК-9. Здатність виявляти проблеми у правовому регулюванні суспільних відносин на конкретному етапі історичного розвитку держави і права України, а також пропонувати оптимальні способи їх вирішення.

ПК-10. Здатність виокремлювати найважливіші аспекти досліджуваної проблеми та акцентувати на цьому увагу аудиторії.

ПК-11. Здатність розробляти і демонструвати презентації з питань історії держави і права України.

ПК-12. Уміння виокремити та охарактеризувати основні функції Української держави протягом різних періодів історії її розвитку.

ПК-13. Знання основних категорій і понять історії держави і права України.

ПК-14. Здатність із урахуванням конкретно-історичних умов державно-правового розвитку України аналізувати її основні історико-правові проблеми, залучаючи додаткові методологічні підходи.

ПК-15. Здатність критично оцінювати інформацію, що надається викладачем, членами групи здобувачів вищої освіти, а також уміння визнавати прогалини у своїх знаннях з історії державно-правового розвитку України.

ПК-16. Уміння планувати і організувати власну роботу з хрестоматійним матеріалом з історії держави і права України, контролюючи її результати.

ПК-17. Здатність до самостійного опанування додаткової наукової та навчальної літератури з історії держави і права України.

ПК-18. Уміння формулювати і наводити переконливі аргументи у підтвердження власних думок з приводу особливостей історико-правового розвитку Української держави.

ПК-19. Уміння виокремлювати ключові історико-правові факти з історії державно-правового розвитку України.

ПК-20. Знання специфіки кримінально-правового регулювання на різних етапах розвитку української державності.

ПК-21. Знання історії становлення і розвитку міжнародних стандартів прав і свобод людини.

ПК-22. Знання основних етапів національно-визвольної боротьби українського народу та головних напрямків діяльності українських військових лідерів на шляху до ствердження Української незалежної держави.

ПК-23. Уміння відшукувати і опановувати нові наукові роботи з методології історії держави і права України.

ПК-24. Знання основних історичних етапів імплементації норм міжнародного гуманітарного права до української правової системи.

Експлікація загальних і спеціальних компетентностей визначається в карті предметних компетентностей (Додаток 1).

1.7. Перелік результатів навчання здобувача вищої освіти:

РН НД 1.1. Пояснювати природу й зміст основних судових інститутів і процедур періодів Русі-України, польсько-литовської доби, Гетьманщини.

РН НД 1.2. Характеризувати повноваження органів публічної влади Русі-України, Великого князівства Литовського, Польського королівства, Речі Посполитої, Козацької держави.

РН НД 1.3. Здійснювати критичний і системний аналіз державно-правових явищ і процесів при вивченні основних джерел права періодів Русі-України, польсько-литовського панування, Гетьманщини.

РН НД 1.4. Здійснювати всебічний критичний аналіз особливостей державно-правового розвитку українських земель у період феодальної роздробленості.

РН НД 1.5. Дискутувати з наведенням надійних аргументів під час висвітлення і обговорення найважливіших проблем історії держави і права України.

РН НД 1.6. Робити концентровані лаконічні висновки з основних питань історії держави і права України.

РН НД 1.7. Формувати план наукового дослідження з питань історії держави і права України за результатами опанування зібраних історико-правових джерел.

РН НД 1.8. Розуміти недоліки і переваги статистичних даних як різновиду джерел історико-правового дослідження.

РН НД 1.9. Вміти оперувати статистичними даними під час характеристики основних етапів становлення і розвитку українських держави і права.

РН НД 2.1. Характеризувати повноваження органів публічної влади на території України під час її перебування у складі інших держав.

РН НД 2.2. Здійснювати логічний, критичний і системний аналіз історико-правових документів періоду перебування українських земель у складі інших держав.

РН НД 2.3. Грамотно використовувати правничу термінологію під час вивчення державно-правового розвитку українських земель у період становлення капіталістичних відносин.

РН НД 2.4. Використовувати статистичні, картографічні, актові, художні, наукові історико-правові матеріали для пояснення специфіки розвитку держави і права України в другій половині XIX ст.

РН НД 2.5. Володіти навичками пошуку в мережі інтернет основних джерел з історії держави і права України періоду становлення і розвитку капіталістичних відносин у другій половині XIX ст.

РН НД 2.6. Демонструвати знання і розуміння сучасних правових доктрин під час характеристики державно-правового розвитку України в другій половині XIX ст.

РН НД 2.7. Володіти навичками історико-правової реконструкції основних етапів державно-правового розвитку України у період становлення і розвитку капіталістичних відносин та здійснювати їх ретроспективний аналіз.

РН НД 3.1. Характеризувати повноваження органів публічної влади на території України доби радянської державності і права.

РН НД 3.2. Дотримуватися основних правил вживання правничої термінології під час вивчення державно-правового розвитку українських земель у XX ст.

РН НД 3.3. Використовувати статистичні, картографічні, актові, художні, наукові історико-правові матеріали для пояснення специфіки розвитку держави і права України у ХХ ст.

РН НД 3.4. Демонструвати знання і розуміння сучасних правових доктрин під час вивчення основних історичних етапів Українського національного відродження на початку ХХ ст.

РН НД 3.5. Демонструвати знання і розуміння цінностей, принципів і стандартів у межах різних правових галузей в ході аналізу специфіки правового розвитку України у період радянських державності і права.

РН НД 3.6. Пояснювати особливості реалізації та застосування основних правових інститутів і процедур під час розвитку Української незалежної держави після здобуття незалежності в 1991 р.

РН НД 3.7. Демонструвати знання і розуміння особливостей впливу з боку видатних військових лідерів України на функціонування її основних державно-правових інститутів у період визвольних змагань на початку ХХ ст.

РН НД 3.8. Характеризувати історичну специфіку імплементації норм міжнародного гуманітарного права до національного законодавства України.

Експлікація результатів освоєння навчальної дисципліни та результатів навчання за спеціальністю і спеціалізацією визначається в карті результатів навчання, сформульованих у термінах компетентностей (Додаток 2).

1.8. Модулі програми навчальної дисципліни.

Модуль 1. Державно-правовий розвиток України за часів феодалізму.

Модуль 2. Суспільно-політичний лад і право на українських землях під час їх перебування у складі імперій (друга половина XVII – початок ХХ ст.).

Модуль 3. Українська держава у ХХ – на початку ХХІ ст.

Експлікація модулів компетентнісно-орієнтованої програми навчальної дисципліни визначається у матриці зв'язків між модулями навчальної дисципліни, результатами навчання і предметними компетентностями (Додаток 3).

2. Опис навчальної дисципліни (навчальні одиниці)

Найменування показників	Рівень освіти, галузь знань, спеціальність, спеціалізація	Дидактична структура та кількість годин
Кількість кредитів ЄКТС: 3,0 Кількість модулів: 3 Загальна кількість годин: 90 Тижневих годин: аудиторних – 2-4, самостійної роботи здобувача вищої освіти – 2-4	Рівень освіти – перший (бакалаврський) Галузь знань – 26 «Цивільна безпека» Спеціальність – 262 «Правоохоронна діяльність» Спеціалізація – «Правоохоронна діяльність»	Модуль 1 Лекції: 6 Практичні заняття: 6 Самостійна робота: 16 Модуль 2 Лекції: 6 Практичні заняття: 6 Самостійна робота: 16 Модуль 3 Лекції: 8 Практичні заняття: 10 Самостійна робота: 16 Види контролю: поточний контроль; підсумковий контроль знань (іспит)

3. Зміст програми навчальної дисципліни

Модуль 1. Державно-правовий розвиток України за часів феодалізму

Предмет і метод історії держави і права України. Предмет, методологія курсу історії держави і права України, його місце в системі юридичних навчальних дисциплін. Історіографія курсу. Наукова і навчальна література з курсу. Наукова періодизація історії держави і права України.

Перші державні утворення і право на території Північного Причорномор'я і Приазов'я (середина I тис. до н. е. – V ст. н. е.). Виникнення і розвиток Скіфської держави: державний та суспільний лад; джерела й основні риси права. Античні міста-держави: Ольвія, Херсонес, Пантікапей, Тіра та ін. Правове становище населення, джерела й основні риси права. Боспорське царство, його державний і суспільний лад, джерела й основні риси права. Значення рабовласницьких держав Північного Причорномор'я для процесу розкладу родоплемінного устрою, виникнення державності у східних слов'ян.

Держава і право східних слов'ян у період зародження і становлення феодальних відносин (VI – початок XII ст. н. е.). Східні слов'яни, їх походження, розселення на території України. Родоплемінна організація

суспільства та її розклад; родовий уклад життя східних слов'ян, зародження патріархального рабства, формування феодальних відносин. Переростання родових общин у територіальні. Східнослов'янські племена, союзи племен, племінні княжіння. Союз союзів племінних княжінь Середнього Подніпров'я під назвою «Русь» (VIII ст. н. е.). Суперсоюз племінних княжінь під назвою «Руська земля» (поч. IX ст.). Утворення і розвиток держави з центром у Києві. Формування її території. Теорії походження Русі-України. Правове становище населення. Великі київські князі. Місцеві князі. Бояри. Духовенство. Міське населення. Смерди. Закупи. Изгої. Холопи. Державний лад. Ранньофеодальна монархічна форма правління. Вищі органи влади: великий київський князь, рада при великому князі. Удільні князі. З'їзди князів (снеми). Відносини сюзеренітету-васалітету. Двірсько-вотчинна система управління. Віче. Судові органи. Військо. Церковна організація. Джерела права Києво-Руської держави: звичаєве право, князівське законодавство, міжкнязівські договори, постанови князівських з'їздів і вічевих зборів, договори Русі-України з іноземними державами. Джерела церковного права: церковні статuti Володимира і Ярослава, збірки канонічного права. «Руська Правда» – пам'ятка права Києво-Руської держави. Основні риси права. Право власності, зобов'язальне право, спадкове право. Шлюбно-сімейне право. Поняття і види злочинів, мета і система покарань. Основні риси судочинства. Історичне значення Русі-України.

Держава і право Русі-України у період феодальної роздробленості (XII – XIV ст.). Соціально-економічний розвиток Русі-України на початковому етапі феодальної роздробленості. Державний лад. Правове становище населення. Зміни в державному ладі південно-західних земель у період поглиблення феодальної роздробленості і боротьби Русі-України проти навали кочових орд та інших іноземних загарбників (XIII – XIV ст.). Утворення і розвиток Галицько-Волинської держави. Галицько-Волинська держава – спадкоємиця Русі-України. Правове становище населення. Князі. Боярська аристократія. Духовенство. Міські жителі. Сільське населення. Смерди. Холопи. Державний устрій. Князівська влада. Коронація князя Данила як короля. Рада бояр. Удільні

князі. З'їзди князів. Віче. Військо. Заснування Галицької митрополії. Місцеве управління. Значення Галицько-Волинської держави. Основні риси права південно-західних земель періоду феодальної роздробленості (XII – перша половина XIV ст.).

Державний лад і право на українських землях у складі інших держав (кінець XIV – XVII ст.). Приєднання українських земель до Великого князівства Литовського. Українські землі під владою Польського королівства. Кревська унія 1385 р. Городельська унія 1413 р. Люблінська унія 1569 р. Утворення держави Річ Посполита. Берестейська церковна унія 1596 р. Зміни в соціально-економічному й правовому становищі українських земель. Державний лад. Установлення нового адміністративно-територіального поділу. Ліквідація князівств і земель. Запровадження воєводств і повітів. Центральні й місцеві органи влади й управління, судові установи. Особливості територіального устрою Галичини. Буковина у складі Молдавії і Туреччини. Закарпаття у складі Угорського королівства. Правове становище населення. Князі, магнати, бояри, шляхта. Духовенство. Міське населення. Селянство, його верстви і групи. Аграрна реформа 1557 р. і закріпачення селян. Джерела права. Звичаєве право. Сеймові й королівські конституції. Судебник Казимира 1468 р. Литовські статuti 1529, 1566, 1588 рр. «Устава на волоки» 1557 р. Основні риси права. Право власності. Zobov'язальне право. Спадкове право. Злочини і покарання. Судовий процес. Магдебурзьке право.

Українська колонізація Подніпров'я і Запоріжжя. Витоки і причини виникнення українського козацтва. Поява перших січей. Козацтво як явище світової історії. Запорізька Січ – державно-політичне утворення українського народу. Військово-політична організація Запорізької Січі. Козацька символіка. Організація реєстрового козацтва. Зародження і розвиток козацького права. «Ординація війська Запорізького» 1638 р., зміст і значення.

Визвольна війна українського народу 1648–1654 рр. Відродження національної держави і права України. Політико-правове і соціально-економічне становище України напередодні повстання 1648 р. Причини і

характер війни. Рушійні сили війни. Гетьман Б. Хмельницький. Правове становище населення. Вигнання з України польських магнатів, шляхти, єзуїтів і ксьондзів. Зміцнення позицій православної шляхти й духовенства. Козацька старшина. Рядові козаки. Міські жителі та їх розшарування. Селянство. Формування української національної держави. Територія. Новий адміністративно-територіальний поділ. Зборівський договір від 8 серпня 1649 р. Білоцерківський договір від 18 вересня 1651 р. Вищі органи влади й управління. Загальновійськова козацька Рада. Рада Генеральної старшини. Гетьман. Генеральний уряд. Полковники й полкові уряди. Сотники й сотенні уряди. Курінні отамани. Городові отамани. Запорізька Січ, її внутрішня організація. Поєднання військово-адміністративної і судової влади. Магістрати й ратуші, їх структура, права й обов'язки. Козацьке військо. Суд. Джерела права. Звичаєве право – основа права гетьманської держави. Нормативні акти гетьманської військово-адміністративної влади. Зміни в застосуванні законодавства польсько-литовського походження. Основні риси права періоду визвольної війни 1648–1654 рр. Історичне значення визвольної війни українського народу.

Модуль 2. Суспільно-політичний лад і право на українських землях під час їх перебування у складі імперій (друга половина XVII – початок XX ст.)

Державний лад і право на українських землях під час їх перебування під владою інших держав (друга половина XVII – XVIII ст.). Переяславська рада 1654 р. Березневі статті Богдана Хмельницького. Жалувані грамоти царя від 27 березня та 12 квітня 1654 р. Наслідки Переяславської угоди для української держави й народу. Подальші обмеження: Переяславські статті 1659 р., Батуринські статті 1663 р., Московські статті 1665 р., Глухівські статті 1669 р., Конотопські статті 1672 р., Коломацькі статті 1687 р. Поділ Гетьманщини на Лівобережну і Правобережну Україну. Автономія України. Зміни в політичному становищі Запорозької Січі й Південної України. Особливості політичного устрою на Слобожанщині. Загальновійськова рада. Рада генеральної старшини. Генеральний уряд. Гетьманська влада. Полкові уряди.

Сотенні уряди. Курені і городові отамани. Органи місцевого самоврядування. Магістрати й ратуші. Судові органи. Церква. Збройні сили. Наступ російського царату на права і вольності України. Органи самодержавного управління Україною. Малоросійський приказ, Перша Малоросійська колегія (1722–1727), Правління гетьманського уряду (1734–1750), Друга Малоросійська колегія (1764–1786). Ліквідація української національної державності. Суспільний лад. Формування українського шляхетства. Духовенство і зміни в його правовому становищі. Правове становище селянства. Правове становище міського населення. Ліквідація козацького стану. Остаточне закріпачення у 1783 р. всіх категорій українського селянства.

Джерела права України у XVIII ст. Звичаї. Гетьманські й полковничі універсали. Рішення загальновійськової і генеральної старшинської рад. Збереження джерел права польсько-литовського походження. Конституція Пилипа Орлика (1710). Церковне право. Кодифікація права у першій половині XVIII ст. Робота кодифікаційної комісії 1728 р. «Права, за якими судиться малоросійський народ» 1743 р. Кодифікація права у другій половині XVIII ст. «Суд і розправа в правах малоросійських» 1750 р. «Екстракт малоросійських прав» 1767 р. «Екстракт із указів, інструкцій і настанов» 1786 р. Цивільне право. Сімейне право. Кримінальне право. Судочинство. Соціально-економічний розвиток і правове становище Галичини і Правобережжя у складі Речі Посполитої. Гадяцький договір 1658 р. Органи публічної влади і джерела права на українських землях у складі Речі Посполитої. Адміністративно-територіальний устрій Речі Посполитої. Соціально-економічний розвиток і правове становище Закарпаття у складі Угорщини. Органи публічної влади й джерела права. Адміністративно-територіальний устрій на українських землях у складі Угорщини. Соціально-економічний розвиток і правове становище Північної Буковини і Криму у складі Туреччини. Органи публічної влади і джерела права на українських землях у складі Туреччини.

Державний лад і право на українських землях у складі Австрійської імперії (кінець XVIII ст. – перша половина XIX ст.). Три поділи Речі Посполитої

(1772, 1793, 1795 pp.) і вплив цих подій на політико-правове становище й історичну долю України. Правовий статус окремих регіонів українських земель у складі Австрійської імперії. Реформи Габсбургів у західних областях України. Правове становище населення та його особливості в окремих регіонах українських земель. Державний лад. Адміністративно-територіальний поділ. Галицька надвірна канцелярія. Провінційний становий сейм. Губернатор і губернське правління. Окружні старости циркулів і дистриктів. Обмеження міського самоврядування. Судова система. Джерела і кодифікація права. Цивільний кодекс 1797 р. Цивільно-процесуальний кодекс 1782 р., його нова редакція й введення у дію в Галичині у 1796 р. і 1807 р. Кримінальний і Кримінально-процесуальний кодекси кінця XVIII – початку XIX ст.

Державний лад і право на українських землях у складі Австрії та Австро-Угорщини (друга половина XIX ст. – початок XX ст.). Революція 1848 р. в Європі й трансформація політико-правового статусу Галичини, Північної Буковини і Закарпаття. Скасування кріпацтва у 1848 р. і зміни у суспільних відносинах. Правове становище окремих соціальних груп. Шляхта. Духовенство. Селянство. Державний лад. Зміни в адміністративно-територіальному устрої. Галицьке намісництво й імперський намісник. Крайове управління Буковиною на чолі з крайовим президентом. Місцеві органи управління: повітові старости, міські бургомістри, сільські вйїти. Жупи в Закарпатті. Дворянські збори. Органи крайового і місцевого самоврядування. Крайові сейми Галичини і Буковини. Повітові, міські й сільські органи самоврядування. Крайові комітети, маршалки. Повітові общини. Імперський закон 1862 р. про місцеве самоврядування. Галицький крайовий закон 1866 р. про общини. Повітова рада і повітовий комітет. Реформа міського самоврядування. Статут для міста Львова. Міська рада і міський магістрат, їх компетенція і підпорядкування. Українське представництво в парламентських установах Австро-Угорщини. Судова реформа за імперським «Положенням про суд» 1849 р. Джерела права. Способи кодифікації місцевого права. Цивільний кодекс Австрії 1811 р. та його застосування. Цивільний кодекс 1895 р.

Торговий кодекс 1863 р. Закон про компетенцію суду 1852 р. Закон про судочинство в безспірних справах 1854 р. Цивільно-процесуальний кодекс Австрії 1895 р. Кримінальний кодекс Австрії 1852 р. Військово-кримінальний кодекс Австрії 1855 р. Дія кодексів на території Галичини і Буковини. Кримінальний кодекс Угорщини 1879 р. та його запровадження на території Закарпаття. Державний лад і право Галичини, Північної Буковини і Закарпаття на початку ХХ ст.

Державний лад і право на українських землях у складі Російської імперії (перша половина ХІХ ст.). Державний лад. Адміністративно-територіальний поділ. Система органів влади й управління в Україні. Комітет у справах Західних губерній. Генерал-губернатори. Губернатори, губернське правління, комітети, комісії. Градоначальники. Повітовий апарат управління. Земський суд і земський справник. Правове становище населення. Дворянство. Купецтво. Духовенство. Почесні громадяни. Селянство. Поміщицькі селяни. Державні селяни. Міське населення. Самоврядування державних селян. Судова система. Сільська розправа. Волосна розправа. Повітовий суд. Совісний суд. Губернська палата цивільного суду. Губернська палата кримінального суду. Головний суд на Лівобережжі. Магістратські й ратушні суди. Скасування судових органів місцевого походження. Джерела права та його кодифікація у першій половині ХІХ ст. Звичаї. Збірники магдебурзького права. Указна практика. Кодифікація права «Зібрання малоросійських прав» 1807 р. Робота кодифікаційної комісії 1826 р. «Звід місцевих законів Західних губерній» 1838 р. Сільський судовий статут. Припинення застосування норм магдебурзького права і Литовських статутів. Цивільне право. Сімейне право. Кримінальне право. Судочинство.

Державний лад і право на українських землях у складі Російської імперії (друга половина ХІХ ст.). Правове становище окремих верств населення. Дворянство, духовенство, купецтво, особисте і спадкове дворянство. Формування буржуазії і робітничого класу. Селянська реформа 1861 р. в Україні. Державний лад. Поліцейська реформа 1862 р. Університетська реформа 1863 р. Валувський циркуляр 1863 р. Судова реформа 1864 р. Земська

реформа 1864 р. Міська реформа 1870 р. Військова реформа 1862–1874 рр. Емський указ 1876 р. Контрреформи 80–90-х рр. Джерела права. Цивільне право. Сімейне право. Кримінальне право. Судочинство.

Державний лад і право Правобережної, Лівобережної та Південної України з початку ХХ ст. до 1917 р. Перша буржуазно-демократична революція 1905–1907 рр. в Україні. Поєднання революційної боротьби мас з національно-визвольним рухом. Створення українських національних партій. Виникнення Рад робітничих депутатів. Правові основи аграрної реформи 1906–1910 рр. й особливості її запровадження в окремих регіонах України. Правове становище дворянства, духовенства, буржуазії, почесних громадян, селянства й робітників; зміни в ньому відповідно до Маніфесту 17 жовтня 1905 р. і законів, прийнятих на його виконання. Трансформація державного ладу. Маніфести від 6 серпня і 17 жовтня 1905 р. Державна дума і Державна рада. Склад і діяльність депутатів від українських губерній у Державній думі. Українська думська громада. Третьочервневий державний переворот і його наслідки для України. Перша світова війна 1914–1918 рр. та її наслідки для України. Україна в планах учасників Першої світової війни 1914–1918 рр. Оголошення в українських губерніях воєнного або надзвичайного стану. Мілітаризація місцевого апарату державної влади й управління. Комісії і уповноважені особливих нарад у губернських і повітових містах. Обласні й місцеві військово-промислові комітети. Військово-польові суди. Цивільне, адміністративне і кримінальне законодавство у період революції 1905–1907 рр., наступної реакції, а також Першої світової війни 1914–1918 рр. Розвиток надзвичайного законодавства у напрямі охорони імперських порядків.

Модуль 3. Українська держава у ХХ ст. – на початку ХХІ ст.

Відродження Української національної державності (1917–1920 рр.). Причини й передумови Лютневої демократичної революції 1917 р. Перемога Лютневої революції. Повалення самодержавства. Формування Тимчасового уряду. Двовладдя. Початок створення в Україні нових політичних структур. Створення рад робітничих, солдатських і селянських депутатів. Професійні

спілки й фабрично-заводські комітети. Солдатські й флотські комітети. Міліція й Червона гвардія. Тимчасовий уряд та його органи в Україні. Формування місцевих органів влади. Дія законодавства Тимчасового уряду в Україні. Події в Петрограді влітку 1917 р. та їх вплив на політичну ситуацію в Україні. Липнева криза Тимчасового уряду. Корнілівський заколот. Падіння Тимчасового уряду. Історичні передумови нового відродження національної державності українського народу.

Становлення Української Народної Республіки (УНР). Утворення Української Центральної Ради. М. Грушевський – голова Української Центральної Ради. Виникнення нових політичних партій і розширення складу Української Центральної Ради. Обрання комітету Української Центральної Ради (Мала Рада). Перший універсал Української Центральної Ради. Утворення Генерального Секретаріату Української Центральної Ради. Другий універсал Української Центральної Ради. «Статут Вищого управління України» від 27 липня 1917 р. «Тимчасова інструкція Генеральному Секретаріатові» Тимчасового уряду від 17 серпня 1917 р. Третій універсал Української Центральної Ради від 7 (20) листопада 1917 р. Проголошення Української Народної Республіки. Зміни в Українській Центральній Раді і Генеральному Секретаріаті. Питання території і адміністративного поділу Української Народної Республіки. Зовнішньополітична діяльність Української Народної Республіки. Четвертий універсал Української Центральної Ради від 9 (22) січня 1918 р., його зміст і значення. Проголошення України незалежною державою. Створення нового уряду незалежної держави – Ради Міністрів Української Народної Республіки. Місцеві органи. Правоохоронні органи. Збройні сили. Нормотворча діяльність Центральної Ради, Малої Ради, Генерального Секретаріату і Ради Міністрів України. Конституція Української Народної Республіки (Статут про державний устрій, права і вольності УНР) 1918 р., її зміст і значення.

Українська держава гетьмана П. Скоропадського. Хліборобський конгрес 29 квітня 1918 р. у Києві. Обрання П. Скоропадського Гетьманом

України, розпуск Української Центральної Ради. Причини падіння УНР. «Грамота до всього українського народу» П. Скоропадського від 29 квітня 1918 р. і перехід влади до гетьмана. «Закони про тимчасовий державний устрій України» від 29 квітня 1918 р., їх зміст і значення. Державне будівництво Гетьманату. Створення і розвиток Ради Міністрів – уряду гетьманської держави. Місцеві правоохоронні органи. Будівництво збройних сил. Зовнішньополітична діяльність гетьмана та його уряду. Право гетьманської держави. Опозиція проти гетьмана. Падіння гетьманської держави.

Українська Народна Республіка часів Директорії. Прихід Директорії до влади і перші кроки державного будівництва. Трудовий конгрес. Виборче право. Інструкція від 5 січня 1919 р. про норми представництва на Трудовий конгрес. Рішення Трудового конгресу. «Закон про форму влади в Україні». Внутрішня і зовнішня політика Директорії. Зміни у складі Директорії. Перехід влади до Головного отамана С. Петлюри. Закон про формування державного устрою та порядок законодавства в УНР від 12 листопада 1920 р. Положення Варшавського і Ризького договорів щодо України. Падіння УНР, його причини.

Становлення і розвиток Західноукраїнської Народної Республіки (ЗУНР). Розпад Австро-Угорської імперії, його політичні наслідки. Збори депутатів Східної Галичини в імперському парламенті, членів Галицького й Буковинського сеймів, представників політичних партій 18 жовтня 1918 р. Створення Української Національної Ради, її Статут від 18 жовтня 1918 р. Відозва Української Національної Ради від 1 листопада 1918 р. до українського народу, її зміст і значення. Тимчасовий Основний закон про державну самостійність українських земель колишньої Австро-Угорської монархії, ухвалений Українською Національною Радою 13 листопада 1918 р. Проголошення Західноукраїнської Народної Республіки. Створення уряду ЗУНР – Тимчасової Ради Міністрів. Формування місцевого адміністративного апарату. Вибори до Української Народної Ради від 4 січня 1919 р. Є. Петрушевич – Президент Західноукраїнської Народної Республіки. Підготовка до злуки ЗУНР і УНР. Універсали Директорії УНР про об'єднання з ЗУНР від

22 січня 1919 р. і рішення Трудового Конгресу з цього питання. Значення Акту злуки УНР із ЗУНР. Падіння ЗУНР, його причини.

Утворення і розвиток радянської державності і права в Україні (1917–1939). Формування радянської державності і права в Україні у 1917–1921 рр.: становлення і розвиток Рад робітничих, солдатських і селянських депутатів у 1917 р.; боротьба за владу Рад у жовтні–грудні 1917 р.; I Всеукраїнський з'їзд Рад у Харкові; проголошення Української Радянської Республіки. Центральний Виконавчий Комітет Рад. Радянський уряд України – Народний Секретаріат. II Всеукраїнський з'їзд Рад та його рішення. Надзвичайні органи радянської влади. III з'їзд Рад робітничих, селянських та червоноармійських депутатів у Харкові (6–10 березня 1919 р.). Прийняття Конституції УСРР 1919 р. Відновлення органів радянської влади на місцях. Ревкоми. Ради. Комнезами. Створення судових органів. Декрет «Про організацію Всеукраїнської Надзвичайної Комісії». Декрети про націоналізацію об'єктів приватної власності. Декрет «Про розверстку лишків врожаю 1918 та попередніх років» 1919 р. Закон УСРР «Про хлібну розкладку» 1920 р. Закон УСРР «Про землю» 1920 р.

Нова економічна політика, її законодавче оформлення в УСРР (1921–1929). Прояви НЕП у сільському господарстві і промисловості. Перебудова державного апарату у зв'язку з переходом до нової економічної політики. Утворення СРСР. Правові основи входження УСРР до складу Союзу РСР. Конституція СРСР 1924 р. Судова система УСРР. Положення про судоустрій УСРР 1922 р. Організація прокуратури. Утворення адвокатури. Перша кодифікація українського радянського законодавства. Законодавство Союзу РСР та його дія в УСРР. Адміністративне право і Адміністративний кодекс УСРР (1927). Цивільне право. Декларація про основні майнові права, що визнаються в УСРР (1922). Цивільний кодекс УСРР (1922). Положення про трести (1923 і 1927 рр.). Кодекс законів про народну освіту (1922). Земельний кодекс УСРР (1922). Закон про ліси УСРР (1923). Кодекс законів про працю УСРР (1922). Кодекс законів про сім'ю, опіку, подружжя та акти

громадянського стану УСРР (1926). Кримінальне право. Кримінальний кодекс УСРР (1922), зміни до нього і доповнення у зв'язку з прийняттям союзних актів «Положення про злочини державні» і «Положення про військові злочини» (1927). Процесуальне право. Кримінально-процесуальний кодекс УСРР (1922). Виправно-трудоий кодекс УСРР (1925). Цивільно-процесуальний кодекс УСРР (1924).

Утвердження в СРСР наприкінці 20-х – на початку 30-х рр. бюрократичної командно-адміністративної системи управління й культу особи Й. Сталіна. Індустріалізація і насильницька колективізація сільського господарства, їх законодавче забезпечення. Голодомор в Україні 1932–1933 рр. Зміни у соціально-класовій структурі суспільства. Конституція УРСР 1937 р. та її декларативний характер. Система органів влади й управління за Конституцією 1937 р. Перебудова державного апарату. Репресивний апарат і порушення ним законності. Масовий терор в Україні. Деформації у праві.

Державність і право західноукраїнських земель між двома світовими війнами. Правовий статус українських земель у складі Польщі. Особливості адміністративно-територіального устрою. Органи влади. Поліцейський апарат. Політика Польщі щодо «східних кресів» і міжетнічні відносини в Галичині й Волині. Полонізація. Соціально-економічний розвиток української спільноти в умовах Польської держави. Українські політичні організації. Українська парламентська репрезентація (УПР) в польському парламенті й Українське національно-демократичне об'єднання (УНДО). Організація українських націоналістів (ОУН). Українські землі у складі Румунії. Адміністративно-територіальний поділ. Румунізація. Суспільно-політичне життя. Українські землі у складі Чехословаччини. Правовий статус Закарпаття. Суспільно-політичне й економічне життя. Карпатська Україна. Конституційний закон Карпатської України 1939 р. Карпатська Січ. Культурне й релігійне життя на західноукраїнських територіях в умовах іноземного панування. Українська політична еміграція у Франції, Німеччині, Чехословаччині, Польщі.

Держава і право України під час Другої світової війни та у повоєнні роки (1939–1953). Радянсько-німецький договір про ненапад і секретний протокол про розподіл сфер впливу в Європі. Початок Другої світової війни. Вступ радянських військ на територію Східної Галичини. Вибори до Народних Зборів України й рішення про входження Західної України до складу УРСР. Утворення 4 грудня 1939 р. Волинської, Дрогобицької, Львівської, Рівненської, Станіславської і Тернопільської західноукраїнських областей у складі УРСР. Вступ радянських військ у Північну Буковину і Бессарабію. Закон Верховної Ради СРСР про включення Північної Буковини, Бессарабії до УРСР. Утворення Чернівецької області у складі УРСР 7 серпня 1940 р. Масові політичні репресії під час радянської окупації Галичини, Волині, Північної Буковини, Хотинщини й Південної Бессарабії. Напад нацистської Німеччини на Радянський Союз. Спроба відновлення української державності. Утворення українського Державного Правління на чолі з Я. Стецьком (30.06.1941 р.). Утворення Української Національної Ради в Києві під проводом М. Величковського. Створення Української Повстанської Армії, її діяльність. Перебудова органів державної влади і державного управління УРСР в умовах воєнного часу. Найвищі органи влади й управління УРСР. Місцеві органи влади й управління. Суд і прокуратура. Звільнення території УРСР від тимчасової окупації. Створення Закарпатської області у складі УРСР 22 січня 1946 р. Особливості розвитку права УРСР у роки Другої світової війни. Міжнародна діяльність УРСР. Українська РСР – член-засновник ООН. Закінчення Другої світової війни. Перехід до мирного будівництва. Відбудова і подальший розвиток народного господарства. Перебудова державного апарату. Найвищі і місцеві органи влади й управління. Суд. Прокуратура. Діяльність репресивного апарату в умовах подальшого посилення культу особи Й. Сталіна. Цивільне право. Сімейне право. Земельне право. Трудове право. Кримінальне право. Процесуальне право.

Радянська державність і право в Україні у 1953–1991 рр. Держава і право України у період десталінізації (середина 50-х – початок 60-х рр. ХХ ст.). ХХ

з'їзд КПРС і Україна. Курс на відродження демократичних принципів державного будівництва. Спроби вдосконалення форм управління промисловістю, будівництвом, сільським господарством, наукою й культурою. Ліквідація репресивних органів сталінського тоталітарного режиму. Реабілітація невинних жертв сталінізму. Непослідовність і незавершеність цього процесу. Перебудова судової системи. Посилення прокурорського нагляду й укріплення законності. Зміни в законодавстві. Початок нової кодифікації радянського законодавства в кінці 50-х – на початку 60-х рр.

Держава і право України в період сповільнення темпів розвитку і застою (середина 60-х – перша половина 80-х рр. ХХ ст.). Соціально-економічне й політичне життя в Україні в умовах зміцнення командно-адміністративної системи управління. Спроби запровадження господарської реформи 1965–1967 рр. Підміна економічних методів керівництва народним господарством командно-адміністративними. Поступове згортання демократії. Українська Гельсінська група 1976 р. Подальша бюрократизація державного апарату. Конституція УРСР 1978 р. та її декларативний характер. Перебудова державного апарату згідно з Конституцією УРСР 1978 р. Продовження кодифікації українського радянського законодавства. Поточне законодавство. Завершення розроблення нових кодексів УРСР на підставі основ союзного законодавства. Приведення законодавства у відповідність до Конституції УРСР 1978 р.

Держава і право України у період перебудови (1985–1991). Поглиблення кризи тоталітарної системи. Проголошення курсу на прискорення соціально-економічного розвитку країни. Демократизація суспільно-політичного життя в Україні у другій половині 80-х рр. Реформа державного апарату. Прийняття Закону УРСР від 27 жовтня 1989 р. «Про зміни і доповнення Конституції (Основного Закону) Української РСР». Запровадження інституту президентства в СРСР. Зміни у виборчому законодавстві. Вибори до Верховної Ради й місцевих рад у березні 1990 р. Зміни у статусі УРСР як союзної республіки у складі СРСР. Закон СРСР від 26 квітня 1990 р. «Про розмежування

повноважень між Союзом РСР і суб'єктами федерації». Декларація про державний суверенітет УРСР від 16 липня 1990 р. Закон Української РСР від 3 серпня 1990 р. «Про економічну самостійність Української РСР». Зміни у структурі вищих органів виконавчої влади УРСР. Реформування цивільного, трудового й екологічного законодавства. Зміни у кримінальному і процесуальному законодавстві. Акт проголошення незалежності України від 24 серпня 1991 р.

Проголошення й розбудова Української незалежної держави. Постанова Верховної Ради УРСР «Про проголошення незалежності України» і Акт проголошення незалежності України від 24 серпня 1991 р. Розгортання державотворчих процесів. Зміцнення державного суверенітету України. Закон Верховної Ради України від 17 вересня 1991 р. «Про внесення змін і доповнень до Конституції (Основного Закону) Української РСР». Всеукраїнський референдум 1 грудня 1991 р. Всенародні вибори Президента України. Конституційний процес. Реформування права України. Будапештський меморандум 1994 р. Розробка і прийняття Конституції України 1996 р. Основні тенденції розвитку держави і права України після прийняття Конституції України 1996 р.

Політичні партії України, їх роль у державно-правовому житті країни. Всеукраїнський референдум 16 квітня 2000 р. Президентські вибори 2004 р. «Помаранчева революція». Конституційна реформа 2004 р. Основні тенденції суспільно-політичного життя у 2005–2009 рр. Президентські (2010) і парламентські (2012) вибори, їх особливості й результати. Адміністрація Президента України (у 2005–2010 рр. – Секретаріат Президента України, з 2019 р. – Офіс Президента України). Верховна Рада України. Кабінет Міністрів України. Місцеве самоврядування. Національне агентство з питань запобігання корупції (2015). Реформування судової системи. Закон України «Про судоустрій України» (2002). Конституційний Суд (1992). Верховний Суд України (1991–2017). Верховний Суд (з 2017 р.). Правоохоронні органи суверенної України. Служба безпеки України (1992). Генеральна прокуратура

України (1991). Прокуратура. Спеціалізована антикорупційна прокуратура (2015). Міліція. Національна поліція України. Національне антикорупційне бюро України (2015): права, обов'язки, підслідність. Адвокатура. Нотаріат. Національна гвардія України (1991–2000, з 2014 р.). Розбудова Збройних Сил України. Закони України «Про Збройні Сили України» (1991), «Про державний кордон України» і «Про прикордонні війська України» (1991). Реформування української армії.

Спроби встановлення авторитарного режиму у 2010–2013 рр. Зміни до Конституції України. Угода про асоціацію з Європейським Союзом (ЄС) та її зрив. Євромайдан. Революція гідності. Президентські й парламентські вибори 2014 р., їх результати. Підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. Початок війни РФ проти України: анексія Криму, збройна агресія на сході України. Мінські домовленості. Президентські вибори 2019 р. Основні напрямки державно-правового розвитку України.

4. Ресурсне забезпечення навчальної дисципліни

4.1. Форми організації освітнього процесу та види навчальних занять:

- форми організації освітнього процесу: навчальні заняття; самостійна робота; контрольні заходи;
- види навчальних занять: лекції, практичні заняття, консультації.

4.2. Самостійна робота здобувачів вищої освіти

Самостійна робота – основний вид поза аудиторної роботи навчального характеру, що спрямована на засвоєння програмного матеріалу навчального курсу.

Зміст самостійної роботи здобувачів вищої освіти визначається програмою навчальної дисципліни, методичними матеріалами, завданнями, порадами та настановами викладача. Самостійна робота забезпечується комплексом навчально-методичних засобів: підручниками, навчальними та методичними посібниками, конспектами лекцій, збірниками завдань,

методичними рекомендаціями з організації самостійної роботи й ін.

Призначенням самостійної роботи є: (1) формування цілісних знань щодо методології здійснення наукових досліджень з історії держави і права України; вироблення компетентностей з використання наукових методів і підходів під час вивчення основних питань історії держави і права України; (2) усвідомлення специфіки і напрямку історичного процесу, що розгортався на українських землях у різні історичні періоди.

Самостійна робота здобувачів вищої освіти здійснюється у таких формах: підбір та аналітичне дослідження рекомендованої, нової навчальної та наукової літератури, найважливіших історико-правових документів, статистичних і емпіричних даних; опрацювання конспектів лекцій; підготовка до практичних занять; виконання практичних завдань; підготовка індивідуальних робіт (реферат, стаття, тези тощо); участь у конкурсах наукових праць здобувачів вищої освіти, турнірах; підготовка до всіх видів поточних контрольних випробувань (виконання тестових завдань тощо); самотестування; підготовка до іспиту згідно з переліком питань, що розроблені кафедрою, та ін.

Види індивідуальних робіт, вимоги до виконання та критерії їх оцінювання закріплені у Положенні про види та критерії оцінювання індивідуальних робіт здобувачів вищої освіти кафедри історії держави і права України і зарубіжних країн.

4.3. Освітні технології та методи навчання:

- освітні технології: аудіовізуальні, інтерактивні та ІТ-технології; технологія студентоцентрованого навчання тощо;
- методи навчання: звичайний (традиційний) комунікативний метод; дискусія; метод моделювання розвитку державно-правових явищ і процесів на основі історичного досвіду; метод історичної та історико-правової реконструкції; метод історико-правового порівняння; наочний метод (демонстрація матеріалу за допомогою ілюстрацій, презентацій); метод міні-дослідження (робота з окремого питання навчальної дисципліни); кейс-метод

(аналіз і розв'язання конкретних практичних завдань); інформаційно-пошуковий метод; метод самооцінювання (вироблення навичок об'єктивного оцінювання власних компетенцій) тощо.

4.4. Форми педагогічного контролю та система оцінювання якості сформованих компетентностей за результатами засвоєння навчальної дисципліни

Формами контролю знань здобувачів вищої освіти є поточний та підсумковий контроль.

Поточний контроль знань включає:

- контроль якості засвоєння здобувачами вищої освіти програмного матеріалу навчальної дисципліни *на практичних заняттях* із застосуванням таких засобів: усне, письмове чи експрес-опитування, вирішення практичних завдань або задач, участь у розробці кейсу, захист есе/реферату за ініціативи здобувача освіти тощо. Відповіді здобувача протягом семестру оцінюються за чотирибальною шкалою (0; 0,5; 1,0; 1,4 бали(ів) – за кожне практичне заняття);
- контроль якості засвоєння здобувачами вищої освіти програмного матеріалу навчальної дисципліни, що проводиться наприкінці модулів. Оцінювання результатів навчання здобувачів у межах поточного контролю здійснюється шляхом *тестування* (з використанням комп'ютерних технологій). З метою проведення контрольних заходів у формі тестування кафедра визначає перелік ключових питань навчальної дисципліни, які мають бути розглянуті в кожній темі лекції та/або практичного заняття та підлягають включенню до банку тестових завдань. Тестування з тем кожного з трьох модулів проводиться дистанційно у встановлені кафедрою строки з максимальною оцінкою 5,0 балів за проходження одного тестування, що разом дозволяє отримати до 15 балів за виконання трьох тестових завдань.

Метою поточного контролю є перевірка розуміння та засвоєння необхідного матеріалу, умінь самостійно опрацьовувати поточний навчальний

матеріал, здатності осмислити зміст теми чи розділу, умінь публічно чи письмово представити певний матеріал.

Впродовж семестру здобувачі вищої освіти виконують самостійну роботу, в тому числі, у формі підготовки *індивідуальної роботи*. Результати індивідуальної роботи здобувачів освіти оцінюються в діапазоні 0-10 балів.

Загальна кількість балів за усіма об'єктами поточного контролю та індивідуальну роботу має перебувати в діапазоні від 0 до 40 балів, при цьому здобувач вищої освіти може бути допущений до складання іспиту за наявності не менше 25 балів за результатами проведеного оцінювання.

Формою *підсумкового контролю* знань здобувачів освіти з навчальної дисципліни є *іспит*. Максимальна кількість балів, яку здобувач вищої освіти може отримати за результатами підсумкового контролю, становить 60 балів.

Розподіл балів між формами організації освітнього процесу і видами контрольних заходів навчальної дисципліни «Історія держави і права України» при підсумковому контролі у формі іспиту:

Поточний контроль						Індивідуальна робота здобувачів	Підсумковий контроль (іспит)	Підсумкова оцінка знань
Модуль № 1		Модуль № 2		Модуль № 3				
п/з	Тестове завдання	п/з	Тестове завдання	п/з	Тестове завдання			
max 4	max 5	max 4	max 5	max 7	max 5	max 10	max 60	max 100

Критерії оцінювання (іспит):

Вид контролю	Кількість балів	Критерії (за кожною з оцінок)
Поточний контроль на практичному занятті	Max 1,4	Відмінне засвоєння навчального матеріалу з теми, можливі окремі несуттєві недоліки.
	1,0	Добре засвоєння матеріалу з теми, але є окремі помилки.
	0,5	Задовільний рівень засвоєння матеріалу, значна кількість помилок.
	Min 0	Незадовільний рівень засвоєння матеріалу.
Тестове завдання	Max 5	Відмінне засвоєння навчального матеріалу з тем, можливі окремі несуттєві недоліки.
	4	Результати опрацювання матеріалу високі, але є незначна кількість несуттєвих помилок.
	3	Добре засвоєння матеріалу з тем, але є окремі помилки.

	2	Задовільний рівень засвоєння матеріалу, значна кількість помилок.
	1	Мінімальні результати, достатні для отримання позитивної оцінки.
	Min 0	Незадовільний рівень засвоєння матеріалу.
<p>Оцінка індивідуальної роботи здобувачів вищої освіти:</p> <p>Наукова доповідь</p>	Max 10	<p>Послідовно, систематизовано, логічно, грамотно, повно викладені результати проведеного наукового дослідження за певною темою. Ґрунтовно вивчена сучасна вітчизняна та зарубіжна наукова література, історико-правові джерела, судова практика, практика органів охорони правопорядку, офіційна статистика. Наведені посилання на використані джерела.</p> <p>Обрана тема є актуальною як з практичної, так і з теоретичної точок зору. Робота правильно структурована, має вступ (обґрунтування актуальності дослідження, постановка його мети та завдання), повно висвітлено стан наукової розробленості проблеми, наведено узагальнення наукової літератури, законодавства та інших джерел. Окрім викладення матеріалу робота містить власний авторський підхід до вирішення розглядуваної проблеми та висновки. Наукова доповідь ілюструється за допомогою презентації.</p>
	8	<p>Послідовно, систематизовано, логічно, грамотно викладені результати проведеного наукового дослідження за певною темою. Автор використав основні сучасні вітчизняні та зарубіжні наукові літературні джерела, історико-правові документи. В роботі наведені посилання на використані інформаційні джерела.</p> <p>Обрана тема є актуальною як з практичної, так і з теоретичної точок зору. Робота добре структурована, має обґрунтування актуальності дослідження; висвітлюється загальний стан наукової розробленості проблеми. Окрім викладення матеріалу робота містить аргументовані авторські висновки. Наукова доповідь ілюструється за допомогою презентації.</p>
	6	<p>Послідовно та грамотно викладені результати проведеного наукового дослідження за певною темою. Автор використав незначну кількість сучасних вітчизняних та зарубіжних наукових літературних джерел, історико-правові акти. В роботі наведені посилання на використані джерела.</p> <p>Обрана тема є актуальною як з практичної, так і з теоретичної точок зору. Робота структурована, має обґрунтування актуальності дослідження, висвітлюється стан наукової розробленості проблеми. Окрім викладення матеріалу робота містить окремі авторські висновки.</p>
	4	Робота недостатньо структурована, не має послідовності та логічності викладення матеріалу. Автор використав сучасні вітчизняні джерела. Наявна незначна кількість

		<p>посилань на історико-правові документи. Представлена робота не повністю відповідає вимогам, які висуваються до робіт такого рівня, не містить достатнього обсягу, який би дозволив усвідомити сутність питання чи проблеми, задля розкриття яких вона виконувалася. Обрана тема є актуальною, але відсутній авторський підхід при дослідженні більшості питань.</p>
	2	<p>Робота недостатньо структурована, не має змістовної логічності у викладенні матеріалу. Автор використав сучасні вітчизняні джерела, але не звернувся до історико-правових документів. Представлена робота не в повній мірі відповідає вимогам, які висуваються до робіт такого рівня, виконана неакуратно, не містить достатнього обсягу, який би дозволив усвідомити сутність питання чи проблеми, задля розкриття яких вона виконувалася; відсутні авторські висновки.</p>
	Min 0	<p>Представлена робота не відповідає вимогам, які висуваються до робіт такого рівня; містить ознаки академічної недоброчесності.</p>
Реферат	Max 10	<p>Питання плану реферату висвітлені повно. Проаналізовані представлені в навчальній та науковій літературі погляди щодо предмета дослідження; на основі їх порівняльної оцінки висловлене особисте ставлення автора до кожного з них, а також надана власна оцінка запропонованим у літературі пропозиціям стосовно шляхів вирішення таких проблемних питань, які стосуються теми, та (або) висловлені авторські пропозиції. Реферат виконаний самостійно та не містить некоректних запозичень. Реферат ілюструється за допомогою презентації.</p>
	7	<p>Переважна більшість питань плану реферату висвітлена повно та точно. Одне з питань розкрито недостатньо повно або при його висвітленні допущена суттєва помилка. Проаналізовані основні літературні джерела, рекомендовані кафедрою при написанні роботи на відповідну тему. Реферат виконаний самостійно та не містить некоректних запозичень. Реферат ілюструється за допомогою презентації.</p>
	3	<p>Питання плану теми висвітлені поверхнево. При написанні реферату використана незначна кількість монографічних та історико-правових джерел із числа рекомендованих кафедрою. При розкритті питань плану допущені грубі помилки.</p>
	Min 0	<p>Тема реферату не розкрита або в ній виявлено некоректні запозичення (плагіат).</p>
Анотація прочитаної додаткової літератури з курсу	Max 4	<p>В роботі здійснена анотація обраних за погодженням з викладачем-науковим керівником джерел. Наведено бібліографічний опис анотованого джерела, надана характеристика його змісту, виділена головна ідея, ключові положення.</p> <p>Анотація містить не лише огляд прочитаного матеріалу, а й аналітичну позицію здобувача вищої освіти з</p>

		<p>приводу отриманої інформації.</p> <p>Здобувач продемонстрував уміння працювати з літературою, аналізувати норми історико-правових актів, використовувати наукові джерела та правозастосовну практику, робити обґрунтовані висновки. Анотація відповідає вимогам, які пред'являються до такого виду робіт. Вказуються причини обрання певної теми, джерел, робіт конкретних авторів, обґрунтовується актуальність теми, наводиться думка здобувача щодо усвідомленого матеріалу та формулюється висновок.</p>
	2	Анотація здійснена поверхнево, містить лише огляд прочитаного матеріалу. Здобувач не продемонстрував уміння працювати з літературою, ґрунтовно аналізувати норми історико-правових актів, використовувати у необхідній кількості наукові джерела та правозастосовну практику, виокремлювати проблеми правозастосування та головну думку. Зроблені висновки не в повній мірі відображають зміст анованого матеріалу або є помилковими.
	Min 0	Анотація містить лише загальний огляд дослідженого матеріалу. Зроблені висновки не відображають його зміст, є помилковими або містять ознаки академічного плагіату.
Есе	Max 6	Есе виконано самостійно, сумлінно та добросовісно. Містить ключову ідею, що розкривається у змісті роботи на конкретних прикладах із історико-правових джерел, підходах науковців, але з формуванням та наведенням автором власного ставлення до досліджуваного питання.
	4	Есе фрагментарно розкриває ключову ідею, містить методологічні помилки, недостатнє обґрунтування досліджуваного питання.
	2	Есе фрагментарно розкриває ключову ідею, не відповідає стилю есе, не містить авторського висновку щодо розглядуваного питання.
	Min 0	Тема есе не розкрита або в ній виявлено некоректні запозичення (плагіат).
Термінологічний словник	3	<p>Складено список термінів, пов'язаних із певною тематикою навчальної дисципліни «Історія держави і права України». Підготовлений словник містить не менше 10 термінів.</p> <p>Здобувач вищої освіти спирався при підготовці словника на сучасну вітчизняну та зарубіжну наукову літературу за обраною темою.</p>
Схеми, таблиці	3	<p>Розроблено схему, таблицю, діаграму на основі комплексного аналізу відповідних історико-правових документів, опанування літературних джерел з навчальної дисципліни «Історія держави і права України».</p> <p>Належна систематизація матеріалу дозволила ґрунтовно проаналізувати взаємозв'язки, відмінності тощо. Цей</p>

		вид індивідуальної роботи бажано проілюструвати презентацією, що значно підвищує її ілюстративність. Робота виконана акуратно, ретельно, ґрунтовно, самостійно.
Презентація	3	За допомогою програми Microsoft PowerPoint або за вибором здобувача вищої освіти іншого зручного програмного забезпечення підготовлено презентацію однієї з тем навчальної дисципліни «Історія держави і права України». Подача матеріалу повинна бути динамічною, цікавою, ілюстративною, з використанням різних видів зображень. Презентація має містити не менше 10 слайдів та повністю розкривати питання.
Наукова стаття	10	Наукова стаття є логічно завершеною, ґрунтовною, в ній досліджено найбільш актуальні проблеми чи певне питання, яке є важливим для поглиблення знань здобувача вищої освіти з навчальної дисципліни «Історія держави і права України». Стаття має науковий стиль викладу. Змістовно їй притаманні точність, зрозумілість, зв'язаність (логічна несуперечливість), цілісність, грамотність, довершеність матеріалу та його високий науковий рівень. Структурні елементи статті відповідають вимогам видання, до якого вона подається. Максимальний бал виставляється за умови опублікування підготовленої статті видавництвом.
Тези виступу на науково-практичній чи науковій конференції	5	Тези виступу на науково-практичній чи науковій конференції відповідають вимогам, які висуваються до такого виду роботи. Вони лаконічно формулюють ключові моменти, що презентують доповідь, з якою здобувач вищої освіти виступив або бажає виступити на конференції. Тези оформлені відповідно до вимог, що висуваються організаторами конференції чи видавництвом. Максимальний бал виставляється за умови їх опублікування.
Іспит	Max 60	1. Всебічне, систематичне і глибоке знання матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни, у тому числі орієнтація в основних наукових доктринах і концепціях навчальної дисципліни. 2. Засвоєння основної та додаткової літератури, рекомендованої кафедрою. 3. Здатність до самостійного поповнення знань з навчальної дисципліни й використання отриманих знань у практичній роботі.
	55	1. Повне знання матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни. 2. Засвоєння основної літератури та знайомство з додатковою літературою, рекомендованою кафедрою. 3. Здатність до самостійного поповнення знань з дисципліни, розуміння їх значення для практичної роботи.
	50	1. Достатньо повне знання матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни, за відсутності у відповідях суттєвих помилок.

		2. Засвоєння основної літератури, рекомендованої кафедрою. 3. Здатність до самостійного поповнення знань з дисципліни, розуміння їх значення для практичної роботи.
	45	1. Знання основного матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни, в обсязі, достатньому для подальшого навчання і майбутньої роботи за професією. 2. Засвоєння основної літератури, рекомендованої кафедрою. 3. Помилки й суттєві неузгодженості у відповідях за наявності знань для їх самостійного усунення або за допомогою викладача.
	40	1. Знання основного матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни, в обсязі, достатньому для подальшого навчання і майбутньої роботи за професією. 2. Ознайомлення з основною літературою, рекомендованою кафедрою. 3. Помилки у відповідях за наявності знань для усунення найсуттєвіших помилок за допомогою викладача.
	35	1. Прогалини в знаннях з певних частин основного матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни. 2. Наявність помилок у відповідях на питання.
	Min 0	1. Відсутність знань значної частини основного матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни. 2. Неможливість продовжити навчання або здійснювати професійну діяльність без проходження повторного курсу з цієї дисципліни.

4.5. Навчально-методичне та інформаційне забезпечення

навчальної дисципліни

Література

Основна література

1. Бандурка О. М., Греченко В. А. Міліція в Україні в період посилення тоталітарного режиму (1831-1941 рр.): історико-правове дослідження. Харків : Золота миля, 2020. 444 с.

2. Бурдін М. Ю., Логвиненко Є. С., Логвиненко І. А. Історія держави і права України : хрестоматія-практикум : навч. посіб. / за заг. ред. О. М. Бандурки. Харків : Майдан, 2021. 890 с.

3. Дудченко О. С. Конституційно-правові засади створення й функціонування органів державної влади та управління радянської України в 1920-х – першій половині 1930-х років : монографія / за заг. ред. Г. В. Лаврик. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2019. 405 с.
4. Єрмолаєв В. М. Історія держави і права України : підручник. Харків : Право, 2021. 472 с.
5. Історія держави і права України : підручник / за ред. В. Д. Гончаренка. 2-ге вид. перероб. і допов. Харків : Право, 2019. 552 с.
6. Історія держави та права України (1991-2019 роки) : навч. посіб. / за заг. ред. О. М. Бандурки. Харків : Майдан, 2019. 344 с.
7. Київська Русь: пам'ятки права (X–XIII ст.): тексти, переклади, коментарі : навч. посіб. / Нац. акад. прав. наук України, Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, НДІ держ. буд-ва та місц. самоврядування; уклад.: Г. Г. Демиденко, В. М. Єрмолаєв. Харків : Право, 2020. 224 с.
8. Кубів С., Лук'яненко Л. Українська державність: витоки, етапи становлення та розвитку : фотолітопис / авт. ідеї та кер. проекту С. Кубів; авт. передмови Л. Лук'яненко. Київ : Українська Мить : Ін Юре, 2019. 659 с.
9. Терлюк І. Я. Українська державність: формування національної державно-правової традиції. Друга половина XVI – початок XX ст. : монографія. Львів : Галиц. вид. спілка, 2022. 480 с.
10. Трофанчук Г. І. Історія держави та права України : навч. посіб. 2-ге вид., перероб. і доп. Київ : Юрінком Інтер, 2019. 568 с.
11. Українська державність: історико-правничі нариси / ред. рада: В. Смолій та ін. Київ : Право України, 2021. 976 с.
12. Шевченко А. Є., Кудін С. В. Історія держави і права України : навч.-метод. посіб. Вінниця : ТОВ «Твори», 2020. 688 с.
13. Шевченко А. Є., Кудін С. В. Становлення та еволюція режимної системи в радянській Україні (1917-1953 рр.) : монографія. Вінниця : ТОВ «Твори», 2019. 320 с.

14. Шигаль Д. А., Пономарьова Г. П. Історія держави і права України : посіб. для підгот. до іспиту. Харків : Право, 2024. 194 с.

Додаткова література

1. Honcharenko V. D., Shyhal D. A. Technique of generalization of results of comparative historical and legal research. *Journal of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine*. 2021. Vol. 28. No. 3. P. 74–84.

2. Omarova A., Vlasenko S. International Standards of Juvenile Justice: Its Creation and Impact on Ukrainian Legislation. *Access to Justice in Eastern Europe*. 2022. Issue 1 (13). P. 116–126.

3. Shygal D., Hotsuliak S. Methodological principles of research of the history of development of sanitary and epidemiological legislation in Ukraine. *Justicia*. 2021. Vol. 26. No. 40. P. 19–29. DOI: <https://doi.org/10.17081/just.26.40.5318>.

4. Shygal D., Omarova A. Evaluation of the Results of the Historical and Legal Comparison of the Juvenile Justice of Ukraine and Poland in the 1920s'. *Access to Justice in Eastern Europe*. 2021. Issue 2 (10). P. 67–85. DOI: <https://doi.org/10.33327/AJEE-18-4.2-a000060>.

5. Басенко Р., Аванесян Г., Ільченко В. Генеза інституційних форм прямої демократії в українській національній державно-правовій традиції. *Підприємництво, госп-во і право: наук.-практ. госп.-прав. журн.* 2020. № 11. С. 186–190.

6. Беланюк М. В. Трансформація органів військової прокуратури в Україні: історико-правовий аналіз. *Інформація і право*. 2022. № 1. С. 144–155.

7. Бибік К. П. Українське селянство на початку ХХ століття. *Молодий вчений*. 2023. № 6(118). С. 16–20.

8. Бойко І. Місце і роль Києво-Руської держави в багатовіковій історії українського державотворення. *Вісник Львівського університету. Серія юридична : зб. наук. пр.* Львів : Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка. 2019. Вип. 68. С. 74–87.

9. Васецький В. Ю. Українська національна революція як фактор розвитку права України-Русі у XVII ст. *Правова держава : щорічник наук. праць*. Київ : Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2022. Вип. 33. С. 198–204. URL: <http://pravova-derzhava.org.ua/files/pravova-derjava.vipusk-33-2022.pdf>.

10. Вовк О. Й. Джерела міського права Гетьманщини другої половини XVII-XVIII століть: історико-правовий аналіз. *Часопис Київського університету права*. 2019. № 1. С. 33–42.

11. Вовк Ю. Є. Організація діяльності надзвичайних військових судів УНР в період Директорії. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2022. № 6. С. 11–15. URL: <http://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/273499/268876>.

12. Вовк Ю. Є. Правові та організаційні засади діяльності Вищих військових та штабних судів в період Директорії. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2023. № 1. С. 20–24. URL: <https://app-journal.in.ua/wp-content/uploads/2023/04/4.pdf>.

13. Волощук М. Русини-міщани малопольських міст XIII-XIV ст.: проблеми пошуку та ідентифікації. *Укр. іст. журн*. 2021. № 2. С. 19–28.

14. Вронська Т., Пилипчук В., Беланюк М. Цивільне населення радянської України в полі зору військових трибуналів: регламентація каральних практик (1918-1959 рр.). *Укр. іст. журн*. 2021. № 2. С. 112–128.

15. Григорчук М. В., Дігтяр Р. В. Порівняльно-правовий аналіз окремих аспектів державотворення в конституціях Української Народної Республіки і Далекосхідної Української Республіки (Зелений Клин) та інших документах. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2022. № 6. С. 22–26. URL: <http://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/273501/268878>.

16. Дашковська О. Р., Терела Г. В., Стрілець В. В. Захист трудових прав та спеціалізований прокурорський нагляд в УСРР (1925-1931). *Вісник Національної академії правових наук України*. 2023. Т. 30. № 2. С. 70–87.

17. Довгалець О. М. УНР та діяльність польських партій у складі Центральної Ради. *Молодий вчений*. 2023. № 2(114). С. 28–33.

18. Донченко О. І. Вітчизняна політико-правова думка Гетьманщини періоду Руїни. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 2. С. 30–36. URL: http://www.lsej.org.ua/2_2023/4.pdf.
19. Єрмолаєв В. М. Основоположні права і свободи людини і громадянина в законодавчих актах доби УНР. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2023. Т. 30. № 3. С. 173–185.
20. Єрмолаєв В. М. Становлення українського права та його вплив на державотворчі процеси в Київській Русі. *Право України*. 2020. № 1. С. 85–96.
21. Захарченко П. П., Мірошніченко М. І. Становлення вітчизняного судоустрою та судочинства: доба України-Русі (IX–XIV ст.). *Вісник кримінального судочинства*. 2022. № 3/4. С. 138–147.
22. Заяць А. Правове становище волинських міщан у XVI – першій половині XVII ст. *Укр. іст. журн*. 2019. № 1. С. 25–53.
23. Козаченко А. І. Аграрна реформа початку XX ст. та участь у її проведенні Полтавського земства. *Полтавський правовий часопис*. 2022. № 1. С. 79–93. URL: <http://pli.nlu.edu.ua/doc/review/Review%202022%2C%20№1.pdf>.
24. Козаченко А. І. Нормативно-правове регулювання фінансової діяльності земського самоврядування в Україні (друга половина XIX ст.). *Полтавський правовий часопис*. 2022. № 3. С. 28–41. URL: <http://pli.nlu.edu.ua/doc/review/Review%202022%2C%20№3.pdf>.
25. Козаченко А. І. Принцип поділу державної влади за Конституцією Пилипа Орлика 1710 року та Польською Конституцією 1791 року. *Проблеми законності*. 2019. Вип. 144. С. 8–17.
26. Лесик О. В. Становлення правового регулювання земельних відносин у Волинській губернії в складі Російської імперії (1793-1917). *Часопис Київського університету права*. 2020. № 2. С. 72–77.
27. Лісогорова К. М., Бершадська Д. Р., Нежиборець А. О. Гетьманування Кирила Розумовського – примарна чи реальна європеїзація Гетьманщини? *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 5. С. 46–48. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2022-5/8>.

28. Макаруч В. В. Правовий статус козацької старшини в Українській гетьманській державі. *Право і суспільство*. 2019. № 3. С. 39–43.
29. Максименко Ю. П. Становлення органів місцевого самоврядування України в радянські часи. *Часопис Київського університету права*. 2020. № 2. С. 154–160.
30. Медвідь Ф., Чорна М. Політико-правова доктрина Миколи Міхновського (до 150-річчя від дня народження). *Юридичний вісник України*. 2023. № 15/16. С. 34–37.
31. Музика І. В. Становлення ідеї та юридикація суверенітету Західноукраїнської Народної Республіки. *Правова держава : щорічник наук. праць*. Київ : Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2022. Вип. 33. С. 216–226. URL: <http://pravova-derzhava.org.ua/files/pravova-derjava.vipusk-33-2022.pdf>.
32. Нагорняк М. Інформаційна та пропагандистська діяльність Української Народної Республіки (УНР) 1920-1921 років. *Український інформаційний простір*. 2022. № 1(9). С. 69–87. URL: <http://ukrinfospace.knukim.edu.ua/article/view/257088/254020>.
33. Omarova A. A., Honcharenko V. D., Shyhal D. A. Legal status of the union republics during the rebuilding (1985-1991). *Journal of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine*. 2022. Vol. 29. No. 1. P. 39–49.
34. Ponomarova H. P., Yermolaiev V. M., Omarova A. A. The development of children's medical rights in Ukraine (1919 – beginning of the XXI century). *Journal of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine*. 2021. Vol. 28. No. 4. P. 181–189.
35. Прус В., Курас Д. Правовий статус Війська Запорізького за Березневими статтями 1654 р. Богдана Хмельницького з московським царем. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2023. № 1. С. 35–40. URL: <https://app-journal.in.ua/wp-content/uploads/2023/04/7.pdf>.
36. Ромінський Є. В. Клятва, присяга і договір у політико-правовому повсякденні східнослов'янських державних утворень X-XIV ст. *Правова*

державна : щорічник наук. праць. Київ : Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2022. Вип. 33. С. 227–235. URL: http://pravova-derzhava.org.ua/files/pravova-derjava.vipusk-33-2022_.pdf.

37. Рум'янцев В. О., Лісогорова К. М., Сіваш О. М., Гоцуляк С. Л. Судова система в Україні за часів Директорії та ЗУНР. *Юридичний науковий електронний журнал.* 2023. № 6. С. 46–49. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-6/8>.

38. Рум'янцев В. О., Лісогорова К. М., Сіваш О. М., Гоцуляк С. Л. Судова система в Україні часів Української Народної Республіки. *Юридичний науковий електронний журнал.* 2023. № 4. С. 49–52. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-4/9>.

39. Рум'янцев В. О., Лісогорова К. М., Сіваш О. М., Гоцуляк С. Л. Судова система Української держави Гетьмана П. Скоропадського. *Юридичний науковий електронний журнал.* 2023. № 5. С. 30–33. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-5/4>.

40. Саблук С. А. Контроль за злочинністю в умовах реалізації репресивної політики під час колективізації. *Підприємництво, госп-во і право.* 2020. № 7. С. 305–311.

41. Саблук С. А. Стан злочинності на території України у 20-х роках ХХ ст. *Науковий вісник публічного та приватного права.* Київ : Наук.-дослід. ін-т публ. права, 2022. Вип. 2. С. 9–16.

42. Середюк В. Реалізація «українського питання» у правовій доктрині Австро-Угорщини напередодні Першої світової війни. *Підприємництво, госп-во і право.* 2021. № 5. С. 183–189.

43. Стефанчук Р. Традиція безперервності української державності. *Право України.* 2021. № 9. С. 12–21.

44. Терлюк І. Політико-правова природа радянської державності в Україні як окупаційної. *Право України.* 2022. № 5. С. 103–123.

45. Терлюк І. Українська субститутна державність останньої чверті ХVІІІ – початку ХХ ст.: особливості розвитку українських правових і самоврядних

традицій у складі Російської та Австрійської (Австро-Угорської) імперій. *Право України*. 2022. № 3. С. 57–79.

46. Худояр Л. В. Принцип рівності як засада українського націотворення та державотворення кінця XVI – 70-х років XVII ст. *Правова держава : щорічник наук. праць*. Київ : Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2022. Вип. 33. С. 236–246. URL: <http://pravova-derzhava.org.ua/files/pravova-derjava.vipusk-33-2022.pdf>.

47. Чудновський О. Інститут прокуратури на західноукраїнських землях у складі Австро-Угорської імперії. *Підприємництво, госп-во і право*. 2020. № 12. С. 295–299.

48. Шигаль Д. А. Держави як об'єкти порівняльного історико-правового аналізу: територія, населення, механізм державної влади. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 10. С. 54–60. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-10/10>.

49. Шигаль Д. А. Зіставлення історико-правових об'єктів: методичні вимоги і рекомендації. *Jurnalul juridic național: teorie și practică*. 2020. № 5 (45). С. 36–42. URL: http://www.jurnaluljuridic.in.ua/archive/2020/5/5_2020.pdf.

50. Шигаль Д. А. Систематизація результатів порівняльного історико-правового дослідження. *Проблеми законності*. 2020. Вип. 151. С. 8–17.

51. Шигаль Д. А. Якісне та кількісне порівняння у компаративному історико-правовому дослідженні. *Jurnalul juridic național: teorie și practică*. 2020. № 4 (44). С. 42–46. URL: http://www.jurnaluljuridic.in.ua/archive/2020/4/4_2020.pdf.

Інтернет-ресурси:

1. Електронний архів-репозитарій Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого. URL: <http://dspace.nlu.edu.ua/>.

2. Сайт «Історія України». URL: <https://history.vn.ua>.

3. «Ізборник». Українська електронна історична бібліотека. URL: <http://litopys.org.ua/mainf.htm>.

4. Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>.

СЕНМК

Стандартизований електронний навчально-методичний комплекс кафедри історії держави і права України і зарубіжних країн. URL: http://library.nlu.edu.ua/index.php?option=com_k2&view=itemlist&task=category&id=62:kafedra-istorii-derzhavi&Itemid=151

НЕІК

Навчальний електронний інформаційний комплекс «Історія держави і права України». URL: <https://neik.nlu.edu.ua/moodle/course/view.php?id=1230>

Додаток 1

Карта предметних компетентностей з навчальної дисципліни

Шифр та назва компетентностей за спеціальністю і/або спеціалізацією	Шифр та назва компетентностей з навчальної дисципліни
ЗК – загальні (універсальні) компетентності (обрати компетентності згідно зі змістом навчальної дисципліни)	ПК – предметні компетентності з навчальної дисципліни
ЗК 1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях	ПК-1. Здатність проводити всебічний аналіз історико-правових документів.
ЗК 2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності	ПК-2. Здатність формулювати основні закономірності виникнення, становлення і розвитку державно-правових систем на території сучасної України. ПК-3. Знання специфіки розвитку української державності від найдавніших часів до початку ХХІ ст. ПК-4. Знання особливостей правового розвитку на українських територіях від найдавніших часів до початку ХХІ ст.
ЗК 4. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології	ПК-5. Уміння знаходити додаткові правові джерела з історії держави і права України під час роботи з бібліотечними та інтернет-ресурсами.
ЗК 5. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями	ПК-6. Уміння структурувати власне навчання з історії держави і права України відповідно до концепції безперервної освіти. ПК-7. Здатність робити синтетичні узагальнення під час вивчення основних аспектів державно-правового розвитку України. ПК-8. Здатність до всебічного системного аналізу процесів виникнення і розвитку права на території українських земель, його систематизації, а також правозастосовної діяльності різних державних органів.
ЗК 8. Здатність приймати обґрунтовані рішення	ПК-9. Здатність виявляти проблеми у правовому регулюванні суспільних відносин на конкретному етапі історичного розвитку держави і права України, а також пропонувати оптимальні способи їх вирішення. ПК-10. Здатність виокремлювати найважливіші аспекти досліджуваної проблеми та акцентувати на цьому увагу аудиторії. ПК-11. Здатність розробляти і демонструвати презентації з питань історії держави і права України.
ЗК 11. Здатність зберігати та примножувати	ПК-12. Уміння виокремити та

<p>моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя</p>	<p>охарактеризувати основні функції Української держави протягом різних періодів історії її розвитку. ПК-13. Знання основних категорій і понять історії держави і права України.</p>
<p>ЗК 1.1. Здатність удосконалювати свій професійний рівень та набувати нові знання</p>	<p>ПК-14. Здатність із урахуванням конкретно-історичних умов державно-правового розвитку України аналізувати її основні історико-правові проблеми, залучаючи додаткові методологічні підходи. ПК-15. Здатність критично оцінювати інформацію, що надається викладачем, членами групи здобувачів вищої освіти, а також уміння визнавати прогалини у своїх знаннях з історії державно-правового розвитку України. ПК-16. Уміння планувати і організовувати власну роботу з хрестоматійним матеріалом з історії держави і права України, контролюючи її результати. ПК-17. Здатність до самостійного опанування додаткової наукової та навчальної літератури з історії держави і права України.</p>
<p>ЗК 1.3. Здатність бути лідером, стимулювати на досягнення спільної мети, брати на себе відповідальність</p>	<p>ПК-18. Уміння формулювати і наводити переконливі аргументи у підтвердження власних думок з приводу особливостей історико-правового розвитку Української держави. ПК-19. Уміння виокремлювати ключові історико-правові факти з історії державно-правового розвитку України. ПК-20. Знання специфіки кримінально-правового регулювання на різних етапах розвитку української державності.</p>
<p>ЗК 1.5. Здатність до креативності у предметно-практичній діяльності</p>	<p>ПК-21. Знання історії становлення і розвитку міжнародних стандартів прав і свобод людини. ПК-22. Знання основних етапів національно-визвольної боротьби українського народу та головних напрямків діяльності українських військових лідерів на шляху до ствердження Української незалежної держави. ПК-23. Уміння відшукувати і опановувати нові наукові роботи з методології історії держави і права України. ПК-24. Знання основних історичних етапів</p>

	імплементатції норм міжнародного гуманітарного права до української правової системи.
СК – фахові компетентності за спеціальністю (обрати компетентності згідно зі змістом навчальної дисципліни)	
СК 1. Усвідомлення функцій держави у сфері правоохоронної діяльності, способів та механізмів реалізації цих функцій	<p>ПК-1. Здатність проводити всебічний аналіз історико-правових документів.</p> <p>ПК-2. Здатність формулювати основні закономірності виникнення, становлення і розвитку державно-правових систем на території сучасної України.</p> <p>ПК-3. Знання специфіки розвитку української державності від найдавніших часів до початку ХХІ ст.</p> <p>ПК-4. Знання особливостей правового розвитку на українських територіях від найдавніших часів до початку ХХІ ст.</p>
СК 3. Здатність до критичного мислення та системного аналізу правових явищ	<p>ПК-5. Уміння знаходити додаткові правові джерела з історії держави і права України під час роботи з бібліотечними та інтернет-ресурсами.</p> <p>ПК-6. Уміння структурувати власне навчання з історії держави і права України відповідно до концепції безперервної освіти.</p> <p>ПК-8. Здатність до всебічного системного аналізу процесів виникнення і розвитку права на території українських земель, його систематизації, а також правозастосовної діяльності різних державних органів.</p> <p>ПК-9. Здатність виявляти проблеми у правовому регулюванні суспільних відносин на конкретному етапі історичного розвитку держави і права України, а також пропонувати оптимальні способи їх вирішення.</p> <p>ПК-10. Здатність виокремлювати найважливіші аспекти досліджуваної проблеми та акцентувати на цьому увагу аудиторії.</p> <p>ПК-11. Здатність розробляти і демонструвати презентації з питань історії держави і права України.</p> <p>ПК-12. Уміння виокремити та охарактеризувати основні функції Української держави протягом різних періодів історії її розвитку.</p>
СК 4. Здатність самостійно збирати та критично опрацювати, аналізувати та узагальнювати правову інформацію з різних джерел	<p>ПК-7. Здатність робити синтетичні узагальнення під час вивчення основних аспектів державно-правового розвитку України.</p> <p>ПК-13. Знання основних категорій і понять</p>

	<p>історії держави і права України.</p> <p>ПК-14. Здатність із урахуванням конкретно-історичних умов державно-правового розвитку України аналізувати її основні історико-правові проблеми, залучаючи додаткові методологічні підходи.</p> <p>ПК-15. Здатність критично оцінювати інформацію, що надається викладачем, членами групи здобувачів вищої освіти, а також уміння визнавати прогалини у своїх знаннях з історії державно-правового розвитку України.</p> <p>ПК-16. Уміння планувати і організовувати власну роботу з хрестоматійним матеріалом з історії держави і права України, контролюючи її результати.</p> <p>ПК-17. Здатність до самостійного опанування додаткової наукової та навчальної літератури з історії держави і права України.</p>
СК 5. Здатність визначати придатні для юридичного аналізу факти, систематизувати одержані результати, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, формулювати аргументовані висновки та рекомендації	<p>ПК-18. Уміння формулювати і наводити переконливі аргументи у підтвердження власних думок з приводу особливостей історико-правового розвитку Української держави.</p> <p>ПК-19. Уміння виокремлювати ключові історико-правові факти з історії державно-правового розвитку України.</p> <p>ПК-20. Знання специфіки кримінально-правового регулювання на різних етапах розвитку української державності.</p>
СК – фахові компетентності за спеціалізацією (обрати компетентності згідно зі змістом навчальної дисципліни)	
СК 1.1. Здатність до реалізації міжнародних стандартів прав і свобод людини у правоохоронній діяльності	ПК-21. Знання історії становлення і розвитку міжнародних стандартів прав і свобод людини.
ВПК – військово-професійні компетентності (обрати компетентності згідно зі змістом навчальної дисципліни)	
ВПК 3. Здатність застосовувати на практиці основні положення теорії управління і прийняття рішень, алгоритми прийняття управлінських рішень, принципи та процедури ефективного управління підрозділом (у тому числі за стандартами НАТО); проводити історико-ретроспективний аналіз	ПК-23. Уміння відшукувати і опанувати нові наукові роботи з методології історії держави і права України.
ВПК 4. Здатність аналізувати і усвідомлювати місію; вести за собою особовий склад до її виконання,	ПК-22. Знання основних етапів національно-визвольної боротьби українського народу та головних напрямків діяльності українських

<p>демонструючи цінності, властивості характеру і мислення на основі прикладів етосу Воїна та видатного військового лідерства</p>	<p>військових лідерів на шляху до ствердження Української незалежної держави.</p>
<p>ВПК 12. Здатність застосовувати дисциплінарну практику по відношенню до підпорядкованого особового складу; керувати підрозділом з дотриманням норм міжнародного гуманітарного права</p>	<p>ПК-24. Знання основних історичних етапів імплементації норм міжнародного гуманітарного права до української правової системи.</p>

Карта результатів навчання здобувача вищої освіти, сформульованих у термінах компетентностей

Шифр та назва РН за спеціальністю і / або спеціалізацією	Модуль НД	Шифр та назва РН з навчальної дисципліни
РН – результати навчання за спеціальністю / спеціалізацією (обрати результати навчання згідно зі змістом навчальної дисципліни)		Результати навчання з навчальної дисципліни
РН 1. Розуміти історичний, соціальний, економічний, технологічний і культурний контексти розвитку правоохоронної діяльності	№ 1, 2, 3	РН НД 1.1. Пояснювати природу й зміст основних судових інститутів і процедур періодів Київської Русі, польсько-литовської доби, Гетьманщини. РН НД 1.2. Характеризувати повноваження органів публічної влади Київської Русі, Великого князівства Литовського, Польського королівства, Речі Посполитої, Козацької держави. РН НД 2.1. Характеризувати повноваження органів публічної влади на території України під час її перебування у складі інших держав. РН НД 3.1. Характеризувати повноваження органів публічної влади на території України доби радянської державності і права.
РН 3. Розуміти та професійно застосовувати понятійний апарат права та правоохоронної діяльності	№ 2, 3	РН НД 2.3. Грамотно використовувати правничу термінологію під час вивчення державно-правового розвитку українських земель у період становлення капіталістичних відносин. РН НД 3.2. Дотримуватися основних правил вживання правничої термінології під час вивчення державно-правового розвитку українських земель у ХХ ст.
РН 4. Формулювати і перевіряти гіпотези, виокремлювати юридично значущі факти, виявляти причинно-наслідкові зв'язки в діях і явищах для прийняття оптимального рішення в конкретних ситуаціях	№ 1	РН НД 1.5. Дискутувати з наведенням надійних аргументів під час висвітлення і обговорення найважливіших проблем історії держави і права України.
РН 8. Здійснювати пошук інформації у доступних джерелах, аналізувати і оцінювати її для повного та всебічного встановлення	№ 1, 2, 3	РН НД 1.3. Здійснювати критичний і системний аналіз державно-правових явищ і процесів при вивченні основних джерел права періодів Київської Русі, польсько-литовського панування, Гетьманщини.

<p>обставин, необхідних для виконання професійних завдань</p>		<p>РН НД 1.4. Здійснювати всебічний критичний аналіз особливостей державно-правового розвитку українських земель у період феодалної роздробленості.</p> <p>РН НД 2.2. Здійснювати логічний, критичний і системний аналіз історико-правових документів періоду перебування українських земель у складі інших держав.</p> <p>РН НД 2.4. Використовувати статистичні, картографічні, актові, художні, наукові історико-правові матеріали для пояснення специфіки розвитку держави і права України у другій половині ХІХ ст.</p> <p>РН НД 2.5. Володіти навичками пошуку в мережі інтернет основних джерел з історії держави і права України періоду становлення і розвитку капіталістичних відносин у другій половині ХІХ ст.</p> <p>РН НД 3.3. Використовувати статистичні, картографічні, актові, художні, наукові історико-правові матеріали для пояснення специфіки розвитку держави і права України у ХХ ст.</p>
<p>РН 10. Виокремлювати юридично значущі факти і формувати обґрунтовані правові висновки</p>	<p>№ 1</p>	<p>РН НД 1.6. Робити концентровані лаконічні висновки з основних питань історії держави і права України.</p>
<p>РН 11. Знати і розуміти сучасні правові доктрини, цінності та принципи функціонування національної правової системи</p>	<p>№ 2, 3</p>	<p>РН НД 2.6. Демонструвати знання і розуміння сучасних правових доктрин під час характеристики державно-правового розвитку України у другій половині ХІХ ст.</p> <p>РН НД 3.4. Демонструвати знання і розуміння сучасних правових доктрин під час вивчення основних історичних етапів Українського національного відродження на початку ХХ ст.</p> <p>РН НД 3.5. Демонструвати знання і розуміння цінностей, принципів і стандартів у межах різних правових галузей в ході аналізу специфіки правового розвитку України у період радянських державності і права.</p> <p>РН НД 3.6. Пояснювати особливості реалізації та застосування основних правових інститутів і процедур під час розвитку Української незалежної держави після здобуття незалежності у 1991 р.</p>
<p>РН 14. Здійснювати пошук та аналіз новітньої інформації у сфері правоохоронної діяльності, мати навички саморозвитку та самоосвіти протягом життя, підвищення професійної майстерності,</p>	<p>№ 1</p>	<p>РН НД 1.7. Формувати план наукового дослідження з питань історії держави і права України за результатами опанування зібраних історико-правових джерел.</p> <p>РН НД 1.8. Розуміти недоліки і переваги статистичних даних як різновиду джерел історико-правового дослідження.</p> <p>РН НД 1.9. Вміти оперувати статистичними</p>

вивчення та використання передового досвіду у сфері правоохоронної діяльності		даними під час характеристики основних етапів становлення і розвитку українських держави і права.
РНвпк – військово-професійна підготовка (обрати результати навчання згідно зі змістом навчальної дисципліни)		
РНвпк 3. Знати і розуміти принципи та процедури управління підрозділом за стандартами НАТО та вміти їх використовувати для досягнення службових і бойових цілей; приймати обґрунтовані рішення на дії підрозділу в умовах бойової обстановки з використанням принципів і процедур за стандартами НАТО; вміти проводити історико-ретроспективний аналіз дій	№ 2	РН НД 2.7. Володіти навичками історико-правової реконструкції основних етапів державно-правового розвитку України у період становлення і розвитку капіталістичних відносин та здійснювати їх ретроспективний аналіз.
РНвпк 4. Знати і розуміти особливості професії офіцера, основи військового лідерства, цінності, властивості характеру і види мислення видатних військових лідерів на прикладах їх військово-професійної діяльності і етосу Воїна	№ 3	РН НД 3.7. Демонструвати знання і розуміння особливостей впливу з боку видатних військових лідерів України на функціонування її основних державно-правових інститутів у період визвольних змагань на початку ХХ ст.
РНвпк 12. Розуміти порядок проходження військової служби, притягнення військовослужбовців до кримінальної, адміністративної та матеріальної відповідальності; соціального та правового захисту військовослужбовців та членів їх сімей; знати порядок проведення службового розслідування в Збройних Силах України; застосовувати знання норм міжнародного гуманітарного права	№ 3	РН НД 3.8. Характеризувати історичну специфіку імплементації норм міжнародного гуманітарного права до національного законодавства України.

